

Dvanaest brojeva časopisa *Voprosi istorii* u 1969. godini donijeli su prilično širok izbor članaka koji se odnose kako na istoriju SSSR-a, tako i na raznovrsna pitanja iz opšte istorije. Sadržina svih brojeva ovog časopisa obogaćena je prilogima koji su po tematici raspoređeni u nekoliko rubrika: Herojske stranice borbene prošlosti naroda SSSR-a, Sjećanja, Publikacije, Istorijski osvrti, Istoričari za Lenjinov jubilej, Osvrti i Recenzije koje se odnose na radove u istorijskoj nauci u Sovjetskom Savezu, kao i one izvan granica Sov. Saveza.

Tu je i priličan broj prikaza članaka objavljenih na stranicama inostranih časopisa, kao i priloga koji se odnose na pojedine fakte, događaje i ljude.

Veliki broj članaka koji su objavljeni u poglavlju — Istorija Sovjetskog Saveza — s obzirom na to da se približavala proslava jubileja, 100-godišnjica rođenja Lenjina, posvećeni su ovom vođi revolucionarnog radničkog pokreta i strategu velike oktobarske revolucije: Gafurova K. A. — *V. I. Lenjin i neke specifičnosti izgradnje socijalizma na Sovjetskom istoku*; Gorbunov V. V. — *Lenjin i problem naslijeđa u procesu formiranja socijalističke kulture*; Gorodecki E. N. — *Lenjinova laboratorija istraživanja istorije sovjetskog društva*; Dešč G. M. — *Pitanja konspirativne tehnike »Iskre« u pismima V. I. Lenjina 1900—1903. g.*; Jevzerov R. J. — *Iz istorije nastanka Lenjinove knjige Imperijalizam kao najviši stadij kapitalizma*; Kim M. P. — *Lenjinovo razvijanje marksističkog učenja o klasama i partijama*; Koronen M. M. — *V. I. Lenjin i finski revolucionari*; Krasnov I. M. — *Nepoznati Lenjinovi dokumenti o sovjetsko-američkim odnosima*; Močalov V. D. — *V. I. Lenjin i pojava marksizma u Rusiji*.

Ova pitanja svjedoče da su Lenjin i njegova djela bili i da su još uvijek predmet interesovanja širokog kruga istoričara, kao i neiscrpan izvor novih saznanja. Kao što su predmet rasprava Lenjinovi stavovi o partiji, klasi, revoluciji i dr., tako je istoričarima zanimljiv i Lenjinov metod rada na izradi njegovih članaka, govora, teza i dr. O tome je interesantan članak Gorodeckog — *Lenjinova laboratorija istraživanja istorije sovjetskog društva*. (br. 12). Govoreći o metodima istraživanja, prikupljanja materijala i rada nad njima, o principima odbira, metodima grupisanja i dr., autor zaključuje da upoznavanje sa materijalima »lenjinske laboratorije« pokazuje kako je Lenjin razvijao i usavršavao marksistički metod istraživanja istorijskih izvora.

U svojim djelima Lenjin je posebnu pažnju posvećivao učenju o klasnoj borbi, prije svega o teoriji i taktici oslobodilačke borbe proletarijata. U pomenutom članku M. P. Kim (br. 11), učinjen je pokušaj da se ukaže na istorijske uslove u kojima je V. I. Lenjin ostvarivao svoju revolucionarnu djelatnost, uslove koji su opredjelili posebno aktuelan karakter problema klasne borbe.

Na osnovi dosta brojne literature, sjećanja finskih revolucionara, podataka N. K. Krupskaje, poznatog revolucionara — ilegalca N. E. Burenjina, članaka i notica objavljenih u štampi, istoričar M. M. Koronen obradio je u članku *Lenjin i finski revolucionari* (br. 10) jedan od perioda Lenjinove djelatnosti u vremenu priprema i provođenja velike oktobarske socijalističke revolucije. Prinuden, ne nijetko, da prelazi u ilegalnost, Lenjin je često nalazio utočište u Finskoj (26 puta) i proboravio je tu ukupno tri godine. U tom vremenu on je saradivao sa mnogim finskim revolucionarima, između ostalih i sa aktivistima iz redova finske napredne inteligencije.

Od ostalih radova koji se odnose na Lenjina i njegovu djelatnost vrijedan je pomena članak V. D. Močalova — *Lenjin i nastanak marksizma u Rusiji*, u kojemu je autor istakao izuzetnu ulogu Lenjina kao teoretičara, koji je stvaralački primijenio i razvijao učenje naučnog socijalizma, kao praktičara-organizatora i vođu ruske socijaldemokratije i na kraju kao historičara ruskog marksizma, boljševizma.

Ovdje ćemo pomenuti i kraći članak I. M. Krasnova — *Nepoznati lenjinski dokumenti o sovjetsko-američkim odnosima*. Autor članka je prilikom rada u američkim arhivima pronašao nekoliko dokumenata iz 1918. i 1919. godine, a koji se po svom sadržaju odnose na nastojanje Sov. vlade da u tom vremenu normalizuje odnose sa SAD i drugim zemljama, da uspostavi mir i uzajamno razumijevanje sa svim narodima svijeta. Ovi dokumenti se sada čuvaju u Centralnom partijskom arhivu IML pri CK KPSS u Moskvi.

Ostali članci u rubrici — Istorija SSSR — po sadržini su veoma raznovrsni. Isajev M. I. i Gobeti O. B. pisci su članka — *Problemi razvitka nacionalnih jezika u SSSR u svjetlu buržoaskih autora*. (br. 10). Oni na mizu primjera dokazuju da je u Sovjetskom Savezu obezbijeđena puna sloboda razvitka svih jezika, odbijajući pri tome tvrdjenja buržoaskih autora o »potiskivanju drugih nacionalnih jezika« i takozvanom »nasilnom stapanju jezika u Sov. Savezu u jedinstven ruski jezik«.

U br. 2 časopisa objavljen je članak Klevanskog A. H. o borbi Sov. vlade za normalizaciju sovjetsko-čehoslovačkih odnosa (konac 1918. — poč. 1920. godine). U ovom vremenu države Antante i SAD »uspjele su da uvuku u oružani konflikt sa sovjetskom državom dezorijentirane vojnike i oficire čehoslovačkog armijskog korpusa«, a zatim i, na razvalinama Austro-Ugarske, stvorenu Čehoslovačku Republiku. Tako je sovjetska vlada, kako završava autor, »morala da uspostavlja odnose sa državom čije su oružane snage vodile otvorenu borbu sa ruskom revolucijom, tom revolucijom, koja, po priznanju samog Masarika, ne samo da nije smetala postizanju nacionalne nezavisnosti nego je bila za stvar čehoslovačkog oslobođenja više plus, nego minus«.

Predmet pažnje pojedinih historičara postaju i teme iz najnovije istorije. Tako S. L. Senjavski u br. 2 časopisa u članku *Radnička klasa SSSR u periodu završne izgradnje socijalizma i prelaza u komunizam* razmatra neke socijalne probleme. Autor zaključuje da su na osnovi uspješnog razvitka ekonomike, tehničkog i socijalnog progressa društva izvršene ozbiljne izmjene u izvorima popunjavanja, metodima i formama priprema kvalifikovanih kadrova radničke klase; time je izvršen odlučujući uticaj na izmjene u njegovoj unutarnjoj strukturi. Posebnu ulogu ovdje igra pretvaranje, od sredine pedesetih godina, svršenih učenika srednjih škola u masovan izvor popunjavanja radničke klase visokokvalifikovanim, obrazovanim kadrovima. To je, kako zaključuje autor, »brzo raširilo u sastavu radničke klase onu socijalnu kategoriju koja se više od svega približila nivou tehničke inteligencije i tim samim napravilo odlučan korak naprijed u pravcu rješavanja jednog od krupnijih socijalnih problema komunističke izgradnje — brisanje razlika između radnika umnog i fizičkog rada«.

34 članka objavljena u pojedinim brojevima ovog časopisa tretiraju, tematski i vremenski, najraznovrsnija pitanja iz opšte istorije.

Tu su članci Bolhovitinova N. N. — *Rat SAD za nezavisnost i savremena američka historiografija* (br. 12); Vladimirov J. V. — *Uz pitanje o sovjetsko-kineskim ekonomskim odnosima 1950—1966. godine*; Domnić M. J. — *Hrišćanski sindikati i uspostavljanje fašističke diktature u Njemačkoj*; Ivanova Z. P. — *Neki problemi savremene naučno-tehničke revolucije u kapitalističkim zemljama*; Koževnikov F. I. — *Mazov V. A. — Ujedinjene nacije i problemi očuvanja mira*; Komarov E. N. — *Gandí i ruska revolucija*; Mercalov A. N. — *Zapadno-njemački konzervativni historičari i memoaristi o drugom svjetskom ratu*; Fomin V. T. — *Unutarnje-politički položaj fašističke Njemačke uoči napada na SSSR, itd. itd.*

Iako u ovom prikazu, s obzirom na brojnost objavljenih članaka, ne možemo dati iscrpnije podatke o svakom od njih ponaosob, ipak možemo iznijeti opštu karakteristiku — širok krug pitanja u kojima historičari mogu naći interesantnu literaturu za svoju užu tematsku orijentaciju, kao i izvor dosadašnjih saznanja i rezultate istraživanja sovjetskih historičara o pojedinim faktima, ličnostima, pokretima i značajnijim problemima u oblasti istorijske nauke.

U časopisu se mogu naći i osvrti i prikazi sovjetskih naučnika o inostranim časopisima i publikacijama uz njihove ocjene i razmišljanja u rubrici — Inostrana istorijska nauka. U toj rubrici dosta brojan prilog je podnaslov — Po straničama stranih časopisa. Pomenućemo samo neke priloge iz ovog podnaslova. U br.

11. A. I. Boroznjak komentariše pod naslovom — *Protiv falsifikacije istorije radničkog pokreta u zapadnim okupacionim zonama Njemačke*, — članak Karla Ota, publiciste i redaktora časopisa *Sozialistische Hefte*, SDP Njemačke i jedinstvo djelovanja radničke klase 1945—1946. godine, objavljenog u zapadnonjemačkom časopisu *Marxistische Blätter*. Po riječima autora, članak Karla Ota je »ubjedljiv dokaz uticaja uspjeha marksističke istorijske misli u Njemačkoj Demokratskoj Republici na razvoj progresivnog pravca zapadnonjemačke historiografije.

U br. 5 objavljen je i komentar R. E. Kantora — *Buržoasko falsifikovanje pitanja o uzrocima velike oktobarske socijalističke revolucije* — na članke američkih profesora R. Danielsa i H. Rodžersa objavljene u *The Russian Review*, Stanford 1967, br. 4, i 1968, br. 4. Ovdje on oštroj kritici podvrgava pokušaje ovih autora da dokažu »slučajan i lokalnan«, a ne svjetskoistorijski karakter socijalističke revolucije u Rusiji.

Pored ovakvih i sličnih osvrti i komentara, u svakom mjesječniku ovog časopisa mogu se naći brojni osvrti i prikazi niza djela i publikacija sovjetske i strane literature, pisama, notica, sjećanja, diskusija i dr.

Ovaj časopis, koji ima već dugu tradiciju (izlazi od januara 1926. godine) i u 1969. godini obogatio je, kako sovjetsku, tako i svjetsku historiografiju veoma brojnim vremenski i tematski raznorodnim priložima. Tu je obilje građe, u čijoj obradi se može zapaziti kako onaj propagandno-politički momenat, kada su u pitanju radovi iz najnovije istorije, tako i seriozni i objektivni pristup izučavanju pojedinih problema iz prošlosti. U svakom slučaju to je literatura koju istoričari treba da pročitaju.

Dubravka ŠKARICA